**Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE w zakresie rozszerzonym dla klasy 1 szkoły ponadpodstawowej**

Podręcznik: *Wiedza o społeczeństwie 1. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych. Zakres rozszerzony.*
Autor: *Artur Derdziak*
Wydawnictwo: *Operon*

| **Temat (rozumiany jako lekcja)** | **Wymagania na ocenę dopuszczającą**<br><br>**Uczeń:** | **Wymagania na ocenę dostateczną**<br><br>**Uczeń:** | **Wymagania na ocenę dobrą**<br><br>**Uczeń:** | **Wymagania na ocenę bardzo dobrą**<br><br>**Uczeń:** | **Wymagania na ocenę celującą**<br><br>**Uczeń:** |
|---|---|---|---|---|---|
| **SPOŁECZEŃSTWO** | | | | | |
| **I. Człowiek jako jednostka w społeczeństwie** | | | | | |
| 1. Człowiek jako istota społeczna | – wyjaśnia pojęcia: *socjologia*, *psychologia*, *neopsychologia*, *psychoanaliza*, *osoba*, *osobowość*, *temperament*, *tożsamość*, *mentalność*, *neurotyzm*, *monizm*, *spirytualizm*, *materializm*, *dualizm*;<br>– wyjaśnia, czym są potrzeby człowieka;<br>– podaje hierarchię potrzeb człowieka według Abrahama Maslowa. | – wymienia czynniki, które mają wpływ na zachowanie się człowieka (koncepcja behawiorystyczna, poznawcza, psychoanalityczna);<br>– określa, jakie elementy składają się na osobowość i temperament;<br>– wyjaśnia kwestię racjonalności, emocji, uczuć i charakteru w postępowaniu człowieka. | – charakteryzuje i rozpoznaje klasyczne koncepcje osobowości;<br>– odróżnia inteligencję od inteligencji emocjonalnej i wielorakiej;<br>– porównuje typy osobowości Hipokratesa z typami wyróżnionymi przez C.G. Junga i wyciąga wnioski;<br>– przedstawia filozoficzne koncepcje człowieka. | – określa, czym jest postawa;<br>– analizuje uwarunkowania procesu kształtowania i zmiany postaw na przykładzie stereotypów;<br>– określa wpływ uznawanego systemu wartości na hierarchię potrzeb człowieka;<br>– analizuje teorie: Z. Freuda, A. Adlera, H.J. Eysencka i wyciąga wnioski. | – wykazuje, że człowiek jest istotą społeczną;<br>– uzasadnia przyczyny powstawania stereotypów i przewiduje związane z tym niebezpieczeństwa;<br>– omawia koncepcję osoby w nurtach substancjalistycznym i relacjonistycznym. |
| 2. Socjalizacja i stygmatyzacja w życiu jednostki | – wyjaśnia pojęcia: *socjalizacja*, *socjalizacja pierwotna*, *socjalizacja wtórna*, *socjalizacja odwrócona*, *resocjalizacja*, *alienacja*, *stygmatyzacja*, *internalizacja*, *dyskryminacja*, *nietolerancja*, *pokolenie Y*. | – przedstawia sposoby przeciwstawiania się stygmatyzacji, nietolerancji i dyskryminacji;<br>– odróżnia akceptację od tolerancji. | – charakteryzuje na przykładach różne rodzaje norm społecznych i omawia ich genezę;<br>– wyjaśnia, jak tworzą się podziały na „swoich” i „obcych”. | – analizuje przyczyny i skutki alienacji;<br>– porównuje modele socjalizacji charakterystyczne dla własnej grupy wiekowej i pokolenia rodziców i wyciąga wnioski. | – uzasadnia, w jaki sposób działa mechanizm kontroli społecznej i jakie są skutki łamania norm społecznych;<br>– przygotowuje dialog między przedstawicielem starszego i młodszego pokolenia na temat różnego stosunku do pracy. |
| 3. Komunikacja w życiu | – wyjaśnia pojęcia: *ko-* | – omawia różnorodne | – określa zasady zacho- | – wykazuje znaczenie | – analizuje rodzaje tak- |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| człowieka | *munikacja werbalna i niewerbalna*, *autoprezentacja*, *asertywność*, *suplikacja*, *autopromocja*, *ingracjacja*, *agresja*, *zachowanie pasywne*. | formy komunikowania się;<br>– przedstawia cechy człowieka asertywnego wg Herberta Fensterheima i Jeana Baera. | wań asertywnych, podaje przykłady stosowania zwrotów asertywnych i omawia wynikające z tego korzyści;<br>– rozpoznaje modele zachowania się ludzi. | komunikacji niewerbalnej w porozumiewaniu się;<br>– na podstawie źródła ikonograficznego rozpoznaje zachowanie człowieka i określa rodzaj komunikatu przedstawiony na ilustracji. | tyk autoprezentacji i podaje przykłady ich stosowania;<br>– tworzy własny zestaw zachowań asertywnych. |
| 4. Życie społeczne jednostki | – wyjaśnia pojęcia: *życie społeczne*, *wartości społeczne*, *normy*, *postawy*, *cnoty obywatelskie*, *konflikt społeczny*, *wartości afirmowane*, *anomia*, *dewiacja*, *patologia*, *instytucja społeczna*, *negocjacje*, *mediacje*, *arbitraż*, *koncyliacja*, *kompromis*, *burza mózgów*, *analiza SWOT*, *metaplan*, *drzewo decyzyjne*, *światopogląd*, *ład społeczny*, *referendum*, *plebiscyt*, *głosowanie*, *wybory*. | – przedstawia mechanizmy regulujące życie społeczne;<br>– wyjaśnia mechanizm konfliktów międzygrupowych, w tym ich eskalacji;<br>– wymienia zasady i metody rozwiazywania problemów. | – wyjaśnia, czym jest anomia i jakie niesie ze sobą skutki;<br>– charakteryzuje znaczenie instytucji społecznych;<br>– omawia koncepcję dobra wspólnego. | – uzasadnia, jakie zalety i wady mają negocjacje, mediacje i arbitraż;<br>– na podstawie źródła statystycznego określa, które wartości są najistotniejsze dla Polaków i mają wpływ na sens życia. | – analizuje katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim;<br>– uzasadnia i ocenia uwarunkowania prawidłowego procesu decyzyjnego. |
| 5. Człowiek a zbiorowość | – wyjaśnia pojęcia: *więzi społeczne*, *zbiorowość społeczna*, *społeczeństwo*, *dystanse przestrzenne człowieka*, *działania społeczne*, *flash mob*. | – wymienia rodzaje więzi społecznych;<br>– przedstawia, jak powstają więzi społeczne. | – charakteryzuje różne zbiorowości społeczne;<br>– wyjaśnia dystanse przestrzenne człowieka wg Edwarda Halla;<br>– przedstawia koncepcję dobra wspólnego w reżimach demokratycznym i totalitarnym. | – porównuje wspólnotę i społeczeństwo pod względem występujących w nich więzi;<br>– na podstawie definicji społeczeństwa i własnej wiedzy przedstawia różnice między społeczeństwem polskim a niemieckim. | – analizuje różne rodzaje społeczności: lokalną, regionalną, państwową i globalną;<br>– uzasadnia, jaki jest przebieg procesu powstawania więzi społecznych. |
| 6. Grupy społeczne | – wyjaśnia pojęcia: *grupa społeczna*, *grupy odniesienia pozytywnego i negatywnego*, *konformizm*, *nonkonformizm*, *antykonformizm*, *inkluzywny*, *ekskluzywny*. | – omawia cechy grupy społecznej;<br>– przedstawia klasyfikację grup społecznych. | – charakteryzuje role społeczne;<br>– rozpoznaje grupy społeczne ze względu na ich cechy. | – ocenia zalety i wady konformizmu i nonkonformizmu;<br>– omawia i porównuje funkcje grup społecznych. | – analizuje reguły wzajemności, zaufania i pomocy obowiązujące w grupie;<br>– ocenia wpływ grupy na jednostkę. |
| 7. Rodzina jako podsta- | – wyjaśnia pojęcia: *ro-* | – omawia, jakie przeob- | – charakteryzuje współ- | – analizuje przyczyny | – ocenia wybrane sto- |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| wowa grupa społeczna | *dzina*, *rodzina wielopokoleniowa*, *rodzina „atomowa”*, *rodzina nuklearna*, *pokrewieństwo*, *powinowactwo*, *przysposobienie*, *wstępni*, *zstępni*. | rażenia następują w obrębie rodziny;<br>– wyjaśnia, jakie funkcje spełnia rodzina. | czesne typy rodzin;<br>– przedstawia, jakie problemy wiążą się z realizacją różnych funkcji rodziny. | i skutki problemów współczesnych rodzin;<br>– charakteryzuje szanse i zagrożenia współczesnych rodzin. | sunki prawnorodzinne;<br>– analizuje, które problemy współczesnych rodzin mogą wpłynąć na trwałość małżeństwa. |
| 8. Człowiek jako jednostka w społeczeństwie – lekcja powtórzeniowa | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 9. Człowiek jako jednostka w społeczeństwie – lekcja sprawdzająca wiadomości i umiejętności | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 10. Publicystycznym okiem – dyskusja | – czyta ze zrozumieniem teksty i przygotowuje swój głos w dyskusji. | – omawia teksty źródłowe na temat zaostrzenia przepisów i kar oraz mitów resocjalizacyjnych. | – analizuje dwa teksty źródłowe na temat pracy zawodowej kobiet mających małe dzieci i przygotowuje głos w dyskusji. | – na podstawie źródeł i własnej wiedzy podaje argumenty w dyskusji: Wychowywanie dzieci czy praca zawodowa kobiet? Jaki model życia rodzinnego jest lepszy dla rodziny i dla społeczeństwa? | – argumentuje swoje stanowisko wobec pytania postawionego w dyskusji: Wychowywanie dzieci czy praca zawodowa kobiet? Jaki model życia rodzinnego jest lepszy dla rodziny i dla społeczeństwa? |
| **II. Charakterystyka życia społecznego** | | | | | |
| 1. Społeczeństwo i jego struktura | – wyjaśnia pojęcia: *struktura społeczna*, *społeczeństwa morficzne*, *mikro i makrostruktury*, *mezostruktury*, *klasa*, *warstwa*, *struktura demograficzna*. | – wymienia podstawowe elementy struktury społecznej;<br>– określa koncepcje ujmowania struktury społecznej. | – rozpoznaje społeczeństwo morficzne i amorficzne;<br>– charakteryzuje różne czynniki, które wpływają na prestiż społeczny wykonywanych zawodów. | – analizuje dane statystyczne dotyczące prestiżu zawodów oraz schemat i wyciąga wnioski na temat związku prestiżu z przynależnością do klasy społecznej;<br>– uzasadnia, co może być przyczyną awansu lub degradacji społecznej. | – uzasadnia, jakie zmiany zaszły w strukturze społeczeństw na przestrzeni dziejów;<br>– przygotowuje projekt badawczy na temat zróżnicowania strukturalnego społeczeństw w różnych kręgach cywilizacyjnych. |
| 2. Historyczne formy organizacji społeczeństwa | – wyjaśnia pojęcia: *teoria linearna rozwoju społeczeństw*, *teoria cykliczna rozwoju społeczeństw*, *teoria dychotomiczna rozwoju społeczeństw*, *społeczeństwo* | – przedstawia cechy społeczeństwa pierwotnego, zbieracko-łowieckiego, nomadycznego, rolniczego, industrialnego i postindustrialnego; | – charakteryzuje teorie: linearną, cykliczną i dychotomiczną rozwoju społeczeństw;<br>– rozpoznaje historyczne formy organizacji społeczeństwa; | – analizuje i porównuje cechy poszczególnych form organizacji społeczeństwa;<br>– wskazuje różnice między społeczeństwem przemysłowym a po- | – analizuje i porównuje społeczeństwo tradycyjne i feudalne, oraz wyciąga własne wnioski;<br>– na podstawie źródeł udowadnia, że polskie społeczeństwo rozwija |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | *pierwotne*, *zbieracko-łowieckie*, *nomadyczne*, *rolnicze*, *industrialne*, *postindustrialne*, *tradycyjna społeczność wiejska*. | – wyjaśnia ekonomiczne różnice między poszczególnymi typami społeczeństw. | – przedstawia cechy tradycyjnej społeczności wiejskiej. | przemysłowym;<br>– na podstawie źródeł charakteryzuje współczesne społeczeństwa zbieracko-łowieckie lub nomadyczne. | się zgodnie z teorią linearną. |
| 3. Współczesne formy organizacji społeczeństwa | – wyjaśnia pojęcia: *społeczeństwo informacyjne* (*sieciowe*), *globalne*, *masowe*, *konsumpcyjne*, *otwarte*, *zamknięte*, *społeczeństwo wolnego czasu*, *światy wirtualne*, *Second Life*, *blogi i videoblogi*, *portale społecznościowe* (*social media*), *marketing internetowy*, *gry sieciowe*, *zakupy internetowe*, *nawigacja*, *firmy IT*, *praca zdalna*, *globalizacja*, *makdonaldyzacja*. | – omawia wpływ społeczeństwa masowego i konsumpcyjnego na wyższe wartości;<br>– wyjaśnia, jakie zagrożenia niosą ze sobą poszczególne typy współczesnych społeczeństw;<br>– przedstawia proces tworzenia się społeczeństwa otwartego. | – charakteryzuje cechy współczesnych społeczeństw;<br>— określa przejawy funkcjonowania społeczeństwa globalnego w Polsce;<br>– porównuje społeczeństwo informacyjne z globalnym, określa podobieństwa i różnice między nimi. | – analizuje uwarunkowania rozwoju społeczeństwa informacyjnego;<br>– uzasadnia wpływ urbanizacji na rozwój społeczeństwa masowego. | – analizuje infografikę pod kątem wpływu internetu i komputera na kontrolę własnej osoby;<br>– na podstawie informacji zawartych w źródle ikonograficznym udowadnia, jaki model społeczeństwa dominuje obecnie w Polsce. |
| 4. Demografia współczesnego świata | – wyjaśnia pojęcia: *demografia*, *populacja*, *zachowania demograficzne*, *przyrost naturalny*, *niż i wyż demograficzny*, *kapitał ludzki*;<br>– omawia zakres zainteresowań demografii. | – wskazuje wyże i niże demograficzne na piramidzie wiekowej. | – analizuje sytuację demograficzną Polski na tle tendencji globalnych. | – na podstawie mapy udowadnia, że Polska ma jeden z najniższych współczynników dzietności w Europie. | – wyjaśnia wpływ demografii na rozwój gospodarczy kraju. |
| 5. Przemiany struktury i problemy społeczeństwa polskiego | – wyjaśnia pojęcia: *drobnomieszczaństwo*, *inteligencja*, *chłopi*, *robotnicy*, *burżuazja*, *ziemianie*, *klasa średnia*, *transformacja*, *społeczeństwo postindustrialne*, *ubóstwo*, *pauperyzacja*, *„nowa klasa”*, *alkoholizm i przestępczość*, *fonoholizm*, *„mowa nienawiści”*, *profilaktyka*. | – przedstawia strukturę klasowo-warstwową współczesnego społeczeństwa polskiego według Edmunda Wnuka-Lipińskiego;<br>– rozpoznaje problemy życiowe młodzieży w społeczeństwie polskim i formułuje sądy w tych kwestiach. | – rozróżnia społeczeństwo PRL od współczesnego;<br>– charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w RP. | – analizuje sposoby adaptacji klas społecznych do zmian społeczno-gospodarczych w RP;<br>– wskazuje na przyczyny degradacji i awansu społecznego przedstawicieli tych klas społecznych. | – uzasadnia, na czym polega kwestia dyferencjacji społecznej (różnicowania się) inteligencji;<br>– rozważa zasadność stosowania tej kategorii do analizy współczesnej struktury społecznej w RP. |
| 6. *Homo sovieticus* | – wyjaśnia pojęcia: *ho-* | – określa, czym różni się | – dostrzega niekonwen- | – rozważa zasadność | – analizuje na podstawie |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| a współczesne społeczeństwo | *mo sovieticus*, *propaganda*, *socjalizm*, *bezklasowe społeczeństwo*, *ideologia*, *komunizm*, *homosos*. | *homo sovieticus* Zinowiewa od wizji Tischnera. | cjonalne metody dostosowania się do życia w społeczeństwie;<br>– rozpoznaje współczesne przykłady „człowieka sowieckiego”. | teorii „człowieka sowieckiego”, odnosząc się do konkretnych współczesnych przykładów;<br>– uzasadnia negatywny lub pozytywny stosunek ludzi do zmian ekonomicznych wynikających z transformacji politycznej. | literatury i tekstów źródłowych niekonwencjonalne formy przystosowania się do zmiany systemowej;<br>– dokonuje metodą rybiego szkieletu analizy problemu *homo sovieticus* – klient komunizmu. |
| 7. Nierówności i wykluczenie społeczne | – wyjaśnia pojęcia: *nierówności społeczne*, *nierówność szans życiowych*, *społeczne wykluczenie*, *państwo dobrobytu*, *państwo opiekuńcze*, *egalitaryzm*, *liberalizm*, *poziom deprywacji materialnej*, *spirala biedy*, *marginalizacja społeczna*. | – wie, skąd wynikają nierówności społeczne;<br>– omawia, na czym polega społeczne wykluczenie;<br>– przedstawia koncepcję sprawiedliwości społecznej według Chaima Perelmana. | – wyjaśnia związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych;<br>– na przykładzie źródeł wskazuje przejawy nierówności społecznych. | – charakteryzuje mechanizm i skutki społecznego wykluczenia i podaje sposoby przeciwdziałania temu zjawisku;<br>– porównuje nierówności społeczne w Niemczech i w Polsce. | – porównuje skalę nierówności społecznych w Polsce i wybranym państwie;<br>– analizuje przejawy nierówności społecznej będące wynikiem dyskryminacji na tle niepełnosprawności, rasowym, religijnym oraz płciowym i proponuje sposoby ich przezwyciężania. |
| 8. Ruchliwość społeczna | – wyjaśnia pojęcia: *ruchliwość społeczna*, *strukturalna*, *pionowa* (*wertykalna*), *pozioma* (*horyzontalna*), *wewnątrzpokoleniowa*, *międzypokoleniowa*, *mobilność przestrzenna*, *emigracja*, *imigracja*, *reemigracja*, *repatriacja*, *impatriacja*, *deportacja*, *awans i degradacja społeczna*. | – wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości społecznej;<br>– podaje przykłady pionowej oraz poziomej ruchliwości społecznej;<br>– omawia typy społeczeństw ze względu na natężenie ruchliwości społecznej. | – wyjaśnia, w jaki sposób edukacja jest związana z ruchliwością poziomą;<br>– przedstawia specyfikę procesów migracyjnych do Europy i wewnątrz niej. | – analizuje specyfikę procesów migracyjnych w Europie;<br>– na podstawie źródeł określa, który kraj cieszy się od lat największą popularnością wśród emigrujących Polaków oraz podaje przyczyny tego zjawiska;<br>– uzasadnia swój stosunek do emigracji zarobkowej. | – na podstawie danych z wykresu oraz wiedzy własnej uzasadnia, dlaczego kryzys migracyjny przypadł na 2015 r.;<br>– korzystając z danych z wykresu, rozstrzyga, czy możemy obecnie mówić o opanowaniu kryzysu migracyjnego w Europie. |
| 9. Ruchy społeczne i ich wpływ na zmianę społeczną | – wyjaśnia pojęcia: *zmiana społeczna*, *ruchy rewolucyjne i zachowawcze*, *ruchy reformatorskie*, *ekspansywne*, *emancypacyjne*, *obywatelskie*, *feminizm*, *ekologizm*, *antyglobalizm*, | – omawia rodzaje zmian społecznych;<br>– wyjaśnia, kim byli i co zrobili Mahatma Gandhi i Martin Luther King. | – charakteryzuje różnice między ruchami rewolucyjnymi a reformatorskimi, starymi a nowymi;<br>– przeprowadza wywiad z osobą, która pamięta czasy Solidarności, wal- | – uzasadnia słuszność ustawy wprowadzającej na listy wyborcze tak zwane kwoty, czyli zasadę określającą procentowy udział obu płci na listach;<br>– przeprowadza badania | – analizuje założenia ideowe feminizmu, ekologizmu, antyglobalizmu i alterglobalizmu;<br>– redaguje przemówienie, w którym przedstawia własną wizję lepszej przyszłości społeczeń- |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | *alterglobalizm*, *sufrażystki*, *non-violence*. | | ki o przemiany polityczne i ekonomiczne w czasach PR. | na temat przyrostu naturalnego swojej miejscowości w ciągu ostatnich pięciu lat. | stwa polskiego w kontekście walki o prawa określonej grupy politycznej. |
| 10. Charakterystyka życia społecznego – lekcja powtórzeniowa | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 11. Charakterystyka życia społecznego – lekcja sprawdzająca wiadomości i umiejętności | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 12. Publicystycznym okiem – dyskusja | – czyta ze zrozumieniem teksty i przygotowuje swój głos w dyskusji. | – omawia teksty źródłowe na temat dyskryminacji kobiet i mężczyzn. | – analizuje dwa teksty źródłowe na temat dyskryminacji kobiet i mężczyzn. | – na podstawie tekstów źródłowych i własnej wiedzy podaje argumenty do postawionego pytania: Kto we współczesnym świecie jest bardziej dyskryminowany – kobieta czy mężczyzna? | – argumentuje swoje stanowisko wobec pytania postawionego w dyskusji: Kto we współczesnym świecie jest bardziej dyskryminowany – kobieta czy mężczyzna? |
| **III. Naród** | | | | | |
| 1. Naród i jego tożsamość | – wyjaśnia pojęcia: *ród*, *klan*, *plemię*, *naród*, *ojczyzna*, *tożsamość narodowa*, *świadomość narodowa*, *symbole narodowe*, *nacjonalizm*. | – omawia czynniki narodowotwórcze: terytorium, pochodzenie etniczne, organizację polityczną, integrację gospodarczą, społeczną i kulturę;<br>– przedstawia proces tworzenia narodu. | – charakteryzuje czynniki narodotwórcze i sprzyjające zachowaniu tożsamości narodowej;<br>– przygotowuje plakat, uwzględniając 10 najważniejszych wydarzeń, które miały wpływ na kształtowanie się narodu polskiego. | – charakteryzuje dwie koncepcje narodu: etniczno-kulturową i polityczną;<br>– argumentuje, jakimi kryteriami powinien się kierować człowiek utożsamiany z jakimś narodem. | – uzasadnia, jaki wpływ na kształtowanie się narodu ma polityka;<br>– korzystając z dostępnych źródeł informacji, klasyfikuje narody europejskie według kryteriów politycznych i etniczno-kulturowych. |
| 2. Postawy względem narodu | – wyjaśnia pojęcia: *asymilacja*, *mniejszości narodowe i etniczne*, *imigranci*, *patriotyzm*, *rasizm*, *szowinizm*, *kosmopolityzm*, *internacjonalizm*, *ksenofobia*, *apartheid*. | – przedstawia postawy społeczeństwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz wobec innych narodów (także imigrantów);<br>– omawia przykłady kosmopolityzmu we współczesnym świecie. | – omawia czynniki sprzyjające asymilacji oraz służące zachowaniu tożsamości narodowej;<br>– rozpoznaje przejawy ksenofobii i uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się temu zjawisku. | – korzystając z materiałów źródłowych i własnych obserwacji, podaje przykłady ksenofobii, szowinizmu, rasizmu, antysemityzmu w Polsce;<br>– interpretuje pojęcie ojczyzny ukazane w wierszu Karola Wojtyły. | – analizuje postawy współczesnych Polaków wobec własnej ojczyzny i innych narodów;<br>– na podstawie tekstu źródłowego uzasadnia, czy słuszne jest twierdzenie, że Żydzi są zagrożeniem. |
| 3. Mniejszości narodowe i imigranci w Polsce | – wyjaśnia, czego dotyczą: Konwencja o Ochronie Praw Człowieka | – wymienia międzynarodowe konwencje chroniące prawa mniej- | – charakteryzuje postawy społeczeństwa polskiego wobec mniej- | – analizuje stan przestrzegania praw mniejszości narodowych i et- | – przedstawia i ocenia dziedzictwo kulturowe wybranej grupy mniej- |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | i Podstawowych Wolności (Europejska Konwencja Praw Człowieka), Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych, Konwencja Ramowa o Ochronie Mniejszości Narodowych, Ustawa z dn. 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym, Związek Niemieckich Stowarzyszeń Społeczno-Kulturalnych w Polsce, Niemiecka Wspólnota „Pojednanie i Przyszłość", Konwencja genewska z 1951 r., Protokół nowojorski z 1967 r., uchodźca, Ustawa z dn. 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu uchodźcom ochrony na terytorium RP. | szości narodowych;<br>– odróżnia mniejszości narodowe od etnicznych;<br>– wyjaśnia, jakie czynniki wpłynęły na przedstawione na mapie rozmieszczenie poszczególnych mniejszości narodowych w Polsce. | szości narodowych, etnicznych i imigrantów;<br>– przedstawia szczegółowe prawa mniejszości narodowych i etnicznych oraz grup posługujących się językiem regionalnym w RP. | nicznych w Polsce i w wybranym państwie;<br>– pozyskuje z różnych źródeł informacje na ten temat oraz na temat mniejszości polskiej w różnych państwach. | szości etnicznej i narodowej;<br>– na podstawie przedstawionych badań uzasadnia, jaki jest najbardziej rozpowszechniony w polskim społeczeństwie stereotyp na temat Romów. |
| 4. Historyczne i współczesne uwarunkowania polskiej emigracji | – wyjaśnia pojęcia: *potoki emigracyjne*, *migracje*, *Wielka Emigracja*, *emigracja zarobkowa i ekonomiczna*, *Polacy z Kresów*, *przesiedlenia*, *Radio Wolna Europa*, *ziemie odzyskane*, *sentymentalna polska tożsamość*, *repatriacja*;<br>– podaje, czego dotyczą Ustawa o repatriacji z dn. 9 listopada 2000 r. oraz Ustawa o Karcie Polaka z dn. 7 września 2007 r. | – podaje, jakie wydarzenia historyczne przyczyniły się do powstania potoków polskiej emigracji;<br>– przedstawia różne formy i treści tożsamości Polaków mieszkających za granicą. | – charakteryzuje uwarunkowania współczesnej emigracji naszych rodaków;<br>– wyjaśnia zróżnicowanie form i treści tożsamości polskiej naszych rodaków mieszkających poza granicami Polski. | – analizuje przyczyny zamieszkiwania Polaków poza granicami RP;<br>– na podstawie tekstu źródłowego uzasadnia odpowiedź na pytanie: Czy każdy potomek obywateli II RP, którzy po II wojnie światowej pozostali na terytorium ZSRR, ma prawo do statusu repatrianta? | – przedstawia założenia Karty Polaka i repatriacji oraz analizuje mocne i słabe strony tego zjawiska;<br>– dokonuje analizy porównawczej XIX-wiecznej emigracji zarobkowej ze współczesną. |
| 5. Wielowarstwowość tożsamości narodowej | – wyjaśnia pojęcia: *wielowarstwowość*, *tożsa-* | – wyjaśnia, na czym polega wielowarstwowość | – charakteryzuje tożsamość narodową miesz- | – charakteryzuje działania niepodległościowe | – uzasadnia na wybranych przykładach, czy |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| wybranych społeczeństw europejskich | *mość narodowa, polityczna i kulturowa*, *koncepcja narodu polskiego*, *Flamandowie*, *Walonowie*, *Katalończycy*, *Kastylijczycy*, *Baskowie*, *Galisyjczycy*, *ETA*, *odrębność narodowa*. | tożsamości narodowej;<br>– wyjaśnia charakter kantonalny tożsamości narodowej w Szwajcarii. | kańców Szwajcarii, Belgii, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej;<br>– określa Hiszpanię jako państwo regionalne i przedstawia problem autochtonów. | wybranej przez siebie narodowości;<br>– analizuje złożoną tożsamość Walonów i Flamandów. | zróżnicowana tożsamość narodowa jest przeszkodą dla jedności tożsamości państwowej, czy nie ma na nią wpływu;<br>– na podstawie danych rozstrzyga, jaka jest tendencja Irlandczyków w XXI w. wobec pozostania Irlandii Północnej w Wielkiej Brytanii. |
| 6. Polityka wybranych państw wobec mniejszości narodowych i imigrantów | – wyjaśnia pojęcia: *unifikacja*, *asymilacja*, *integracja*, *akulturacja*, *grupy etniczne*, *pakty i umowy międzynarodowe*, *multi-kulti*, *melting pot*, *„przybysze z Maghrebu”*;<br>– podaje, czego dotyczy Konwencja genewska z 1951 r. | – przedstawia różne modele polityki wobec imigrantów (unifikacja, asymilacja, integracja, wielokulturowość) w państwach Europy;<br>– omawia kwestię akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych, w tym migranckich. | – porównuje stosunek różnych państw Europy do imigrantów;<br>– dowodzi, jakie warunki powinien spełnić imigrant, aby uzyskać polskie obywatelstwo. | – analizuje stan przestrzegania praw mniejszości narodowych w wybranych państwach;<br>– charakteryzuje wieloetniczność współczesnych państw. | – uzasadnia wpływ polityki państwa na akulturację i asymilację grup mniejszościowych;<br>– argumentuje, jakie zagrożenia dla UE niesie wzrost liczby imigrantów. |
| 7. Grupy autochtoniczne we współczesnym świecie | – wyjaśnia pojęcia: *autochtoni*, *rezerwaty*, *Indianie*, *akulturacja*, *Red Power* (*indiańska siła*) *panindianizm*, *Inuici* (*Eskimosi*), *Aleuci*, *Buriaci*, *Ewenkowie*, *Jakuci*, *Ketowie*, *Jukagirzy*, *autonomia*. | – przedstawia specyfikę społeczno-kulturową wybranych rdzennych grup autochtonicznych na kontynencie amerykańskim, w Związku Australijskim lub azjatyckiej części Federacji Rosyjskiej. | – omawia różne modele polityki wobec tych grup;<br>– charakteryzuje Aborygenów, Indian oraz autochtonów zamieszkujących Federację Rosyjską. | – na podstawie źródeł analizuje sytuację ekonomiczną Indian w USA i uzasadnia, czy zgadza się z tezą, że w ostatnich czasach ona się poprawia oraz rozwija się panindianizm. | – analizuje dane statystyczne dotyczące edukacji Aborygenów oraz pozostałych mieszkańców Australii i formułuje wnioski. |
| 8. Konflikty społeczne we współczesnym świecie | – wyjaśnia pojęcia: *konflikt społeczny*, *konflikt pokoleń*, *konflikty klasowe*, *kulturowe*, *rasowe*, *narodowe*, *plemienne*, *religijne*, *wojna sześciodniowa*, *pierwsza intifada*, *Autonomia Palestyńska*, *powstanie zapatystów*, *konflikt multilateralny*. | – omawia rodzaje konfliktów społecznych;<br>– wyjaśnia, jakie są przyczyny powstawania konfliktów między narodami. | – charakteryzuje przyczyny i skutki konfliktów w byłej Jugosławii, Sudanie, Izraelu, Meksyku, Syrii;<br>– wskazuje na mapie obszar występowania ISIS. | – charakteryzuje inny niż opisany w podręczniku konflikt społeczny istniejący we współczesnym świecie;<br>– przedstawia i uzasadnia przyczyny, skutki oraz metody rozwiązania czterech wybranych konfliktów między narodami. | – analizuje próby rozwiązywania długoletnich konfliktów przez organizacje międzynarodowe: ONZ, NATO, Unię Afrykańską, Unię Europejską i poszczególne państwa. |
| 9. Naród – lekcja powtórzeniowa | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 10. Naród – lekcja sprawdzająca wiadomości i umiejętności | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 11. Publicystycznym okiem – dyskusja | – czyta ze zrozumieniem teksty i przygotowuje swój głos w dyskusji. | – omawia teksty źródłowe na temat współczesnego polskiego patriotyzmu. | – analizuje dwa teksty źródłowe na temat polskiego współczesnego patriotyzmu i przygotowuje głos w dyskusji. | – na podstawie tekstów źródłowych i wiedzy pozaźródłowej podaje argumenty uzasadniające odpowiedź na pytanie: Czy Polacy to patrioci? | – argumentuje swoje stanowisko wobec pytania postawionego w dyskusji: Czy Polacy to patrioci? |
| **IV. Kultura** | | | | | |
| 1. Kultura współczesnego świata | – wyjaśnia pojęcia: *kultura*, *kultura masowa*, *materialna*, *duchowa*, *społeczna*, *osobista*, *dziedzictwo kulturowe*, *komercjalizacja*, *dyferencja*, *kultura symboliczna*, *kultura wysoka* (*elitarna*). | – wymienia rodzaje kultury;<br>– rozpoznaje kulturę symboliczną i masową;<br>– określa typy kultury symbolicznej;<br>– omawia znaczenie kultury w dziejach państwa polskiego. | – charakteryzuje cechy kultury wysokiej, masowej, ludowej i narodowej;<br>– omawia czynniki, które nadają określonemu systemowi kulturowemu niepowtarzalny charakter. | – analizuje na przykładach zjawisk kulturowych cechy kultury masowej;<br>– uzasadnia, w jakim wymiarze wszystkie systemy kulturowe są do siebie podobne. | – na podstawie źródła ikonograficznego przedstawia ewolucję kultury i określa jej rodzaj;<br>– projektuje plakat promujący dowolny rodzaj kultury. |
| 2. Religia jako rzeczywistość społeczno-kulturowa | – wyjaśnia pojęcia: *religia*, *sacrum i profanum*, *doktryna religijna*, *kult religijny*, *Kościół*, *wyznanie*, *kapłani*, *sekty*, *organizacja wspólnoty*, *religie monoteistyczne i politeistyczne*, *chrześcijaństwo*, *judaizm*, *islam*, *hinduizm*, *buddyzm*, *konfucjanizm*, *wyznanie katolickie, prawosławne*, *luterańskie*, *kalwińskie*, *anglikańskie*, *tożsamość kulturowa*, *różnorodność*, *laicyzacja*, *diagnoza społeczna*. | – przedstawia funkcjonujące w RP Kościoły i inne związki wyznaniowe;<br>– wymienia religie i wyznania występujące obecnie na świecie;<br>– omawia funkcje religii. | – charakteryzuje religie jako zjawisko społeczne;<br>– porównuje religijność społeczeństwa polskiego z religijnością innych społeczeństw. | – analizuje religijność we współczesnym społeczeństwie polskim;<br>– ocenia, jaki wkład w rozwój polskiej kultury wnieśli wyznawcy różnych religii. | – ocenia aktualną sytuację Kościoła katolickiego w Europie;<br>– uzasadnia, jaka jest tendencja w ocenie Kościoła na podstawie danych statystycznych. |
| 3. Obrzędowość w polskiej kulturze współczesnej | – wyjaśnia pojęcia: *tradycja*, *zwyczaje*, *obrzędy*, *obrzędy przejścia*, *obrzęd inicjacji*, *obrzezanie*, *święcenia kapłańskie*, *oczepiny*, *komercjalizacja*, *rytuały*, *rytu-* | – wyjaśnia znaczenie obrzędów przejścia i wykazuje ich obecność w polskiej kulturze współczesnej;<br>– omawia funkcje obrzędu. | – wykazuje obecność tradycyjnej obrzędowości dorocznej w polskiej kulturze współczesnej;<br>– porównuje informacje historyczne na temat obrzędów z dzisiejszymi | – rozstrzyga, które obrzędy mają charakter świecki, a które religijny;<br>– charakteryzuje obrzędy przejścia z własnego życia. | – ocenia zasadność obchodzenia pewnych obrzędów we współczesnym społeczeństwie polskim;<br>– wyszukuje ciekawe obrzędy z własnego śro- |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | *ały chrześcijańskie*, *pogańskie*, *świeckie* (*laickie*), *postrzyżyny*, *sakrament pierwszej komunii*, *sakrament bierzmowania*, *ślub*, *wesele*, *swaty*, *oględziny*, *zaręczyny*, *zrękowiny*, *rytuał powitania chlebem i solą*, *rozpleciny*, *oczepiny*, *pokładziny*, *obrzęd pogrzebowy*, *etnolog*. | | rozwiązaniami w Polsce. | | dowiska i prezentuje je w klasie. |
| 4. Postrzeganie innych kultur oraz subkultury młodzieżowe | – wyjaśnia pojęcia: *pluralizm kulturowy*, *tolerancja*, *kontrkultura*, *kultura alternatywna*, *subkultura młodzieżowa*, *postawa etnocentryczna*, *deformacja*, *postawa relatywistyczna*, *akceptacja*, *tolerancja kulturowa*, *happening Pomarańczowej Alternatywy*. | – przedstawia wybrane subkultury obecne w Polsce;<br>– odróżnia tolerancję od akceptacji, postawę etnocentryczną od relatywistycznej. | – omawia kwestię deformacji w postrzeganiu innych kultur;<br>– charakteryzuje kontrkulturę i kulturę alternatywną. | – analizuje mocne i słabe strony wizji rzeczywistości wybranych subkultur;<br>– ocenia znaczenie akceptacji i tolerancji dla życia społecznego. | – uzasadnia na podstawie analizy tekstów źródłowych i posiadanej wiedzy własne stanowisko dotyczące odpowiedzi na pytanie: Czy we współczesnym świecie mamy do czynienia z deformacją w postrzeganiu innych kultur? |
| 5. Zróżnicowanie pschokulturowe świata | – wyjaśnia pojęcia: *liberalizm moralny*, *szacunek innych ludzi*, *Europejski Sondaż Społeczny*, *wartości kolektywistyczne*, *wartości indywidualistyczne*. | – wyjaśnia, jakie wartości są afirmowane w polskim społeczeństwie;<br>– przedstawia katalog wartości uznawanych w Polsce na podstawie wyników badań opinii publicznej. | – omawia wspólność i różnorodność wartości afirmowanych w społeczeństwach europejskich, wykorzystując wyniki badań opinii publicznej. | – analizuje cechy indywidualizmu i kolektywizmu w aspekcie psychospołecznym i instytucjonalnym;<br>– wykazuje zróżnicowanie psychokulturowe świata w aspekcie indywidualizmu i kolektywizmu. | – uzasadnia zróżnicowanie psychokulturowe świata w aspekcie psychospołecznym i intytucjonalnym;<br>– ocenia, które wartości w największym stopniu przyczyniają się do dobrego funkcjonowania społeczeństwa. |
| 6. Kultura w służbie państwa | – wyjaśnia pojęcia: *dyfamacja*, *soft power*. | – omawia zjawisko *soft power*. | – przedstawia przykłady dyfamacji w polskiej historii współczesnej;<br>– wskazuje przykłady walki z dyfamacją. | – wskazuje instytucje zajmujące się szerzeniem korzystnego wizerunku swojego kraju na świecie. | – analizuje wpływ dyfamacji i *soft power* na wizerunek państwa na arenie międzynarodowej. |
| 7. Kultura – lekcja powtórzeniowa | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 8. Kultura – lekcja sprawdzająca wiadomości i umiejętności | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 9. Publicystycznym | – czyta ze zrozumieniem | – omawia teksty źró- | – analizuje trzy teksty | – na podstawie tekstów | – argumentuje swoje |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| okiem – dyskusja | teksty i przygotowuje swój głos w dyskusji. | dłowe na temat sformułowania „polskie obozy koncentracyjne”. | źródłowe na temat kontrowersji wokół określenia „polskie obozy koncentracyjne” i przygotowuje głos w dyskusji. | źródłowych i wiedzy pozaźródłowej podaje argumenty uzasadniające odpowiedź na pytanie: „Polskie obozy koncentracyjne” w mediach zachodnich – brak wiedzy czy celowe działanie? | stanowisko wobec pytania postawionego w dyskusji: „Polskie obozy koncentracyjne” w mediach zachodnich – brak wiedzy czy celowe działanie? |
| **V. Media we współczesnym świecie** | | | | | |
| 1. Komunikacja społeczna | – wyjaśnia pojęcia: *komunikacja społeczna*, *interpersonalna*, *grupowa*, *międzygrupowa*, *masowa*, *media*, *środki masowego przekazu*, *media wolnego kroku*, *media szybkiego kroku, media tradycyjne*, *media zimne*, *media gorące*, *agencja prasowa*, *cenzura*. | – rozróżnia poziomy komunikacji;<br>– omawia rodzaje mediów;<br>– wymienia główne stacje telewizyjne i radiowe, portale internetowe, dzienniki i tygodniki;<br>– omawia różne rodzaje prasy. | – charakteryzuje współczesne media w Polsce;<br>– dokonuje klasyfikacji pięciu dowolnych czasopism;<br>– uzasadnia znaczenie internetu jako środka masowego przekazu. | – charakteryzuje specyfikę jednego z tygodników opinii ze względu na odbiorcę, formę przekazu, orientację ideologiczną, typ własności;<br>– na podstawie danych statystycznych prezentuje najbardziej opiniotwórcze media w pierwszej połowie 2018 r. | – analizuje rolę mediów społecznościowych w życiu politycznym;<br>– ocenia rolę prasy wielkonakładowej w debacie publicznej;<br>– ocenia rolę cenzury w mediach społecznościowych;<br>– analizuje zjawisko baniek informacyjnych. |
| 2. Funkcje mediów w państwie | – wyjaśnia pojęcia: *przekaz medialny*, *przekaz informacji*, *debata publiczna*, *selekcja informacji*, *propaganda*, *socjotechnika*, *inżynieria społeczna, czwarta władza*, *hierarchia ważności informacji*. | – omawia funkcje mediów w państwach demokratycznych i niedemokratycznych;<br>– wymienia zadania i funkcje mass mediów wg Denisa McQuail’a. | – charakteryzuje rolę współczesnych mediów społecznościowych w życiu politycznym;<br>– wyjaśnia podstawowe techniki manipulacji wykorzystywane w mediach. | – krytycznie analizuje przekazy medialne;<br>– porównuje przekazy różnych mediów dotyczące tych samych wydarzeń i procesów;<br>– formułuje własną opinię na temat wydarzeń, opierając się na poznanych faktach. | – analizuje przebieg debaty publicznej na wybrany temat;<br>– ocenia, w jakim stopniu mass media kształtują opinię publiczną;<br>– dostrzega działania socjotechniczne w przekazach medialnych. |
| 3. Niezależność i pluralizm mediów | – wyjaśnia pojęcia: *pluralizm mediów*, *Europejska Konwencja Praw Człowieka z 1950 r.*, *wolność słowa*, *pluralizm strukturalny*, *pluralizm zawartości*, *Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji* (*KRRiT*), *rynek telewizyjny*, *komercjalizacja mediów*, *komercjalizacja kapitału* | – wyjaśnia podstawowe mechanizmy manipulacji wykorzystywane w mediach;<br>– przedstawia, na czym polega pluralizm mediów i jakie są jego rodzaje;<br>– podaje przykłady kontroli władzy przez media. | – omawia regulacje prawne gwarantujące wolność, niezależność i pluralizm mediów w Polsce;<br>– określa rolę KRRiT;<br>– odróżnia fakty od opinii. | – rozpoznaje przejawy nieetycznych zachowań dziennikarzy;<br>– analizuje na współczesnych przykładach przypadki ograniczenia praw mediów. | – krytycznie analizuje przekazy medialne różnych stacji i formułuje własne opinie, opierając się na poznanych faktach;<br>– uzasadnia tezę, że poziom krytycyzmu mediów często zależy od ich orientacji politycznej. |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | *medialnego*, *etyka medialna*, *Karta Etyczna Mediów*, *Kodeks Etyki Dziennikarskiej*, *Rada Etyki Mediów*. | | | | |
| 4. Opinia publiczna | – wyjaśnia pojęcia: *opinia publiczna*, *sondaż*, *Centrum Badania Opinii Społecznej*, *Ośrodek Badania Opinii Publicznej* (*OBOP*), *BS Spółka z o.o.*, *fundacja Instytut Badań Rynkowych i Społecznych* (*IBRIS*), *Estymator*, *Organizacja Firm Badania Opinii i Rynku* (*OFBOR), badania ilościowe*, *badania jakościowe*, *próba badawcza*, *błąd pomiaru*, *face to face*, *house effect*. | – wyjaśnia podstawowe mechanizmy manipulacji wynikami sondażowymi wykorzystywane w mediach;<br>– wie, co to jest statystyczny błąd pomiaru. | – porównuje wyniki sondaży z rzeczywistymi postawami lub zachowaniami (np. sondaży przedwyborczych i rezultatów wyborów). | – interpretuje wyniki badań opinii publicznej;<br>– wykazuje możliwość wpływu opinii publicznej i zachowań politycznych społeczeństwa na decyzje polityczne władz różnego szczebla. | – formułuje hipotezy dotyczące przyczyn różnic przekraczających wartość błędu statystycznego sondaży przedwyborczych i rezultatów wyborów. |
| 5. Marketing i kampania społeczna | – wyjaśnia pojęcia: *marketing*, *marketing komercyjny*, *marketing społeczny*, *kompozycja marketingowa, badania rynku*, *planowanie produktu*, *promocja*, *cena*, *dystrybucja, kampania i reklama społeczna*, *public relations*, *marketing zaangażowany społecznie*, *odpowiedzialny marketing*. | – wymienia cechy kampanii społecznej i zadania reklamy społecznej;<br>– przedstawia cele i zadania wybranej kampanii społecznej;<br>– podaje przykłady kampanii społecznej. | – porównuje marketing społeczny z marketingiem komercyjnym zaangażowanym społecznie;<br>– charakteryzuje zadania związane z marketingiem. | – przedstawia i ocenia zasady odpowiedzialnego marketingu;<br>– wykazuje, że kampania i reklama społeczna są narzędziami marketingu społecznego. | – analizuje przebieg kampanii społecznej i ocenia jej efektywność;<br>– opracowuje ramowy program kampanii społecznej;<br>– formułuje argumenty do dyskusji: Czy reklamy i kampanie społeczne rzeczywiście wpływają na postawy społeczne?. |
| 6. Media we współczesnym świecie – lekcja powtórzeniowa | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 7. Media we współczesnym świecie – lekcja sprawdzająca wiadomości i umiejętności | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 8. Publicystycznym okiem – dyskusja | – czyta ze zrozumieniem teksty i przygotowuje | – omawia teksty źródłowe na temat płacenia | – analizuje dwa teksty źródłowe na temat pła- | – na podstawie źródeł i własnej wiedzy podaje | – argumentuje swoje stanowisko wobec pyta- |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | swój głos w dyskusji. | abonamentu RTV w Polsce i wybranych krajach. | cenia abonamentu RTV w Polsce i wybranych krajach oraz przygotowuje głos w dyskusji. | argumenty uzasadniające odpowiedź na pytanie: Czy powinny istnieć media publiczne finansowane z pieniędzy podatników, np. w postaci abonamentu radiowo-telewizyjnego? | nia postawionego w dyskusji: Czy powinny istnieć media publiczne finansowane z pieniędzy podatników, na przykład w postaci abonamentu radiowo-telewizyjnego? |
| **VI. Społeczeństwo obywatelskie** | | | | | |
| 1. Geneza społeczeństwa obywatelskiego | – wyjaśnia pojęcia: *społeczeństwo obywatelskie*, *społeczeństwa cywilne*, *junta wojskowa*, *praska wiosna*, *Komitet Obrony Robotników*, *Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela* (*ROPCiO*), *Wolne Związki Zawodowe*, *Konfederacja Polski Niepodległej*, *Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”*. | – przedstawia cechy społeczeństwa obywatelskiego;<br>– wymienia etapy rozwoju idei społeczeństwa obywatelskiego;<br>– omawia genezę społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. | – charakteryzuje rozwój społeczeństwa obywatelskiego w XX-wiecznym państwie polskim;<br>– przedstawia filozoficzny rodowód społeczeństwa obywatelskiego. | – na podstawie źródeł statystycznych porównuje dane na wykresach i podaje, jak respondenci oceniają możliwość wpływania ludzi na sprawy krajowe i lokalne, oraz wyjaśnia przyczyny różnic;<br>– przedstawia i ocenia proces samoorganizacji społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. | – analizuje przykłady samoorganizowania się społeczeństwa obywatelskiego;<br>– rozważa tezę i ocenia, czy zwykli ludzie mają wpływ na sprawy kraju, miasta, gminy. |
| 2. Obowiązki obywatelskie i obywatelskie nieposłuszeństwo | – wyjaśnia pojęcia: *obowiązki obywatelskie*, *obywatelskie nieposłuszeństwo*, *obowiązek prawny*, *cnoty obywatelskie*, *odwaga cywilna*, *tolerancja*, *krytycyzm*, *sprawiedliwość*, *dyscyplina wewnętrzna*, *odpowiedzialność*, *uspołecznienie*, *wolontariat*, *demokratyczne państwo prawne*, *abolicjonista*. | – przedstawia relacje między prawami i obowiązkami obywatelskimi;<br>– wyjaśnia, na czym polega obywatelskie nieposłuszeństwo i jakie niesie ze sobą dylematy;<br>– omawia cechy obywatelskiego nieposłuszeństwa. | – charakteryzuje cnoty obywatelskie, którymi powinna się cechować polska młodzież;<br>– rozpoznaje i przedstawia historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa. | – korzystając ze źródeł, wyjaśnia, jakie konsekwencje wiążą się z decyzją o obywatelskim nieposłuszeństwie;<br>– rozważa, jakie cechy osobowości określamy mianem cnót obywatelskich. | – formułuje argumenty do dyskusji na temat: Czy w państwie demokratycznym istnieje potrzeba stosowania prawa obywatelskiego nieposłuszeństwa? |
| 3. Społeczeństwo obywatelskie we współczesnym świecie | – wyjaśnia pojęcia: *kapitał*, *kapitał społeczny*, *indywidualizm*, *zaufanie prywatne*, *ogólne*, *instytucjonalne*, *interes grupowy*, *trzeci sektor*, *organizacje społeczne*, *budżet obywatelski*. | – omawia warunki funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego;<br>– wyjaśnia, jak powstaje kapitał społeczny i na co może on wpływać;<br>– przedstawia rolę interesów grupowych. | – charakteryzuje, jakie znaczenie dla gotowości współpracy w poszczególnych dziedzinach ma wykształcenie;<br>– na podstawie źródeł wskazuje, jaka jest zależność między wiekiem | – na podstawie zamieszczonych źródeł rozważa, czy w Polsce są sprzyjające warunki do rozwoju kapitału społecznego;<br>– przygotowuje materiał do zamieszczenia w internecie na temat działań | – uzasadnia, czy poglądy polityczne mają wpływ na chęć współpracy w poszczególnych dziedzinach;<br>– analizuje, jak codzienne zachowania sprzyjają budowaniu lub niszcze- |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | a chęcią współpracy w sferze gospodarki. | indywidualnych lub grupowych w życiu publicznym. | niu kapitału społecznego. |
| 4. Organizacje pozarządowe – stowarzyszenia i fundacje | – wyjaśnia pojęcia: *organizacje społeczne*, *non profit, związki zawodowe*, *stowarzyszenia*, *fundacje*, *think tank*, *grupy nacisku*, *stowarzyszenia zwykłe*, *stowarzyszenia pożytku publicznego*. | – przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych, tryb rejestracji tych organizacji oraz specyfikę *think tanków*;<br>– wymienia zakres niezbędnych uregulowań w statucie stowarzyszenia. | – charakteryzuje działalność wybranych organizacji pozarządowych w RP;<br>– omawia główne kierunki aktywności organizacji pozarządowych w RP. | – porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w RP;<br>– na podstawie materiałów źródłowych porównuje źródła finansowania stowarzyszeń i fundacji; określa, na czym polega zasadnicza różnica w sposobie nabywania majątku przez fundacje i stowarzyszenia. | – przygotowuje według wzoru projekt statutu stowarzyszenia lub fundacji;<br>– przeprowadza analizę SWOT dla zagadnienia: 1% podatku dla stowarzyszenia pożytku publicznego. |
| 5. Związki zawodowe i spółdzielnie | – wyjaśnia pojęcia: *związek zawodowy*, *Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”*, *Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych* (*OPZZ*), *strajk*, *Związek Rzemiosła Polskiego*, *Business Centre Club*, *Konfederacja Lewiatan*, *Rada Dialogu Społecznego*, *Międzynarodowy Związek Spółdzielczy*, *osoba fizyczna*, *osoba prawna*. | – wymienia związki zawodowe funkcjonujące w Polsce;<br>– przedstawia cele i działania związków zawodowych i innych organizacji reprezentujących interesy różnych kategorii społeczno-zawodowych. | – charakteryzuje cele i działania związków zawodowych;<br>– rozróżnia rodzaje spółdzielni funkcjonujących w Polsce. | – charakteryzuje specyfikę spółdzielczości;<br>– przedstawia strukturę związków zawodowych według rodzajów działalności;<br>– na podstawie danych statystycznych formułuje odpowiedź na pytanie: Czy związki zawodowe w Polsce bronią interesów pracowniczych na ogół skutecznie, czy też nieskutecznie? | – argumentuje, dlaczego związki zawodowe funkcjonują raczej w dużych zakładach, finansowanych ze środków publicznych, a nie w prywatnych firmach;<br>– wyszukuje w internecie informacje na temat działającej obecnie w Polsce wybranej spółdzielni i dokonuje jej charakterystyki. |
| 6. Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce | – wyjaśnia pojęcia: *prawo wyznaniowe*, *państwo umiarkowanie świeckie*, *konkordat*, *Kościół rzymskokatolicki*, *obrządek łaciński*, *Polski Autokefaliczny Kościół Prawosławny*, *Związek Wyznaniowy Świadków Jehowy*, *Kościół Ewangelicko-Augsburski*, *me-* | – omawia regulacje prawne dotyczące Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce;<br>– przedstawia, w jaki sposób w Polsce została rozwiązana kwestia prawa wyznaniowego. | – charakteryzuje funkcjonujące w Polsce Kościoły i inne związki wyznaniowe;<br>– na podstawie treści artykułów z Konstytucji i konkordatu analizuje, czy Kościół katolicki jest uprzywilejowany w zakresie nauczania religii w szkołach wobec | – rozważa znaczenie konkordatu dla funkcjonujących w Polsce Kościołów i związków wyznaniowych;<br>– analizuje, czy rozmieszczenie grekokatolików na ziemiach polskich ma związek z rozmieszczeniem mniejszości ukraińskiej. | – uzasadnia odpowiedź na pytanie: Czy w preambule uwzględniono znaczenie innych religii niż chrześcijaństwo dla państwa polskiego? |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | *czet*, *synagoga*, *muzułmanie*, *judaizm*. | | innych Kościołów i związków wyznaniowych. | | |
| 7. Kultura polityczna | – wyjaśnia pojęcia: *kultura polityczna*, *zaścianka*, *poddańcza*, *uczestnicząca*, *partycypacja obywatelska*, *frekwencja wyborcza*, *absencja wyborcza*. | – wyjaśnia, w czym się przejawia partycypacja obywateli w życiu publicznym;<br>– przedstawia formy i poziom niekonwencjonalnej partycypacji obywateli. | – wyjaśnia, czym jest kultura polityczna społeczeństwa;<br>– charakteryzuje typy kultury politycznej w ujęciu klasycznym;<br>– określa cechy, jakimi powinien się odznaczać idealny obywatel i idealny polityk. | – analizuje problem absencji wyborczej;<br>– dokonuje analizy porównawczej zaproponowanych cech polityka i obywatela;<br>– na podstawie badań uzasadnia, jaki jest stosunek Polaków do polityków. | – przeprowadza minisondaż opinii publicznej i interpretuje jego wyniki;<br>– analizuje postawy społeczeństwa polskiego wobec instytucji publicznych i polityków. |
| 8. Społeczeństwo obywatelskie – lekcja powtórzeniowa | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 9. Społeczeństwo obywatelskie – lekcja sprawdzająca wiadomości i umiejętności | jw. | jw. | jw. | jw. | jw. |
| 10. Publicystycznym okiem – dyskusja | – czyta ze zrozumieniem teksty i przygotowuje swój głos w dyskusji. | – omawia teksty źródłowe na temat różnych postaw obywatelskich. | – analizuje dwa teksty źródłowe na temat różnych postaw obywatelskich oraz przygotowuje głos w dyskusji. | – na podstawie tekstów źródłowych i wiedzy pozaźródłowej podaje argumenty uzasadniające odpowiedź na pytanie: Czy nasze postawy obywatelskie mają charakter wybiórczy? | – argumentuje swoje stanowisko wobec pytania postawionego w dyskusji: Czy nasze postawy obywatelskie mają charakter wybiórczy? |

Do dyspozycji nauczyciela – 8 godzin lekcyjnych (wycieczki dydaktyczne, sesje popularnonaukowe, projekty, debaty itp.).